

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi pôli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 3 gold. 40 kr. za pol leta 1 gold, 70. kr. za četrt leta 90 kr., pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gold., za pol leta 2 gol 10 kr., za četrt leta 1 gold. 10 kr.

V Ljubljani 19. junija 1889.

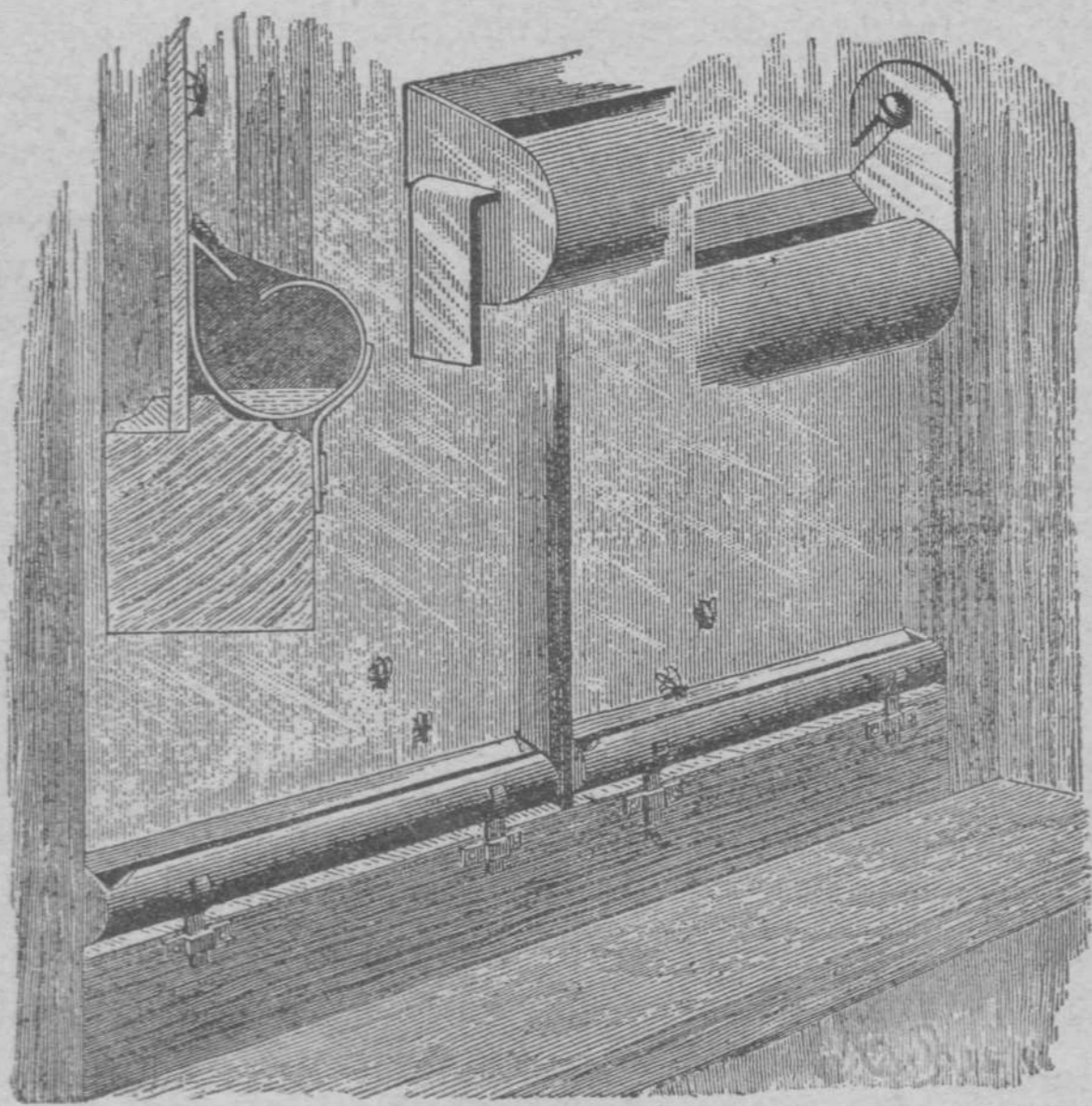
Obseg: Past za muhe. — Starost čebelskih matic. — Razne reči. — Zemljepisni in narodopisni obrazi. — „Matica Slovenska“. — Govor poslanca Kluna. — Govor poslanca Tonklja. — Naši dopisi. — Noviĉar.

Gospodarske stvari.

Past za muhe.

Vzlic razlim napravam, katerim je namen muhe odganjati in preganjati, ostanejo muhe vendarle v toplem poletnem času, zelo neprijeten gost, ki ga se moremo le nekoliko ubraniti. Zadovoljni smo, ĉe moremo sit-

ĉino, v kateri pogine, na pr. z milnico (ĉajfnico). Muha namreĉ hoĉe uiti iz Źleba, zaletava se ob stene in v tekoĉino, in slednjiĉ v njej pogine. Da se Źleb more izprazniti, oĉediti in na novo naliti, bodi tako pritrjen, da se da snemati. Trije naĉini, kako Źleb pritrjati, narisani so zgoraj v podobi, in poleg tega kaŹe še podoba na levi strani zgoraj, kakŹen je Źleb v prerezu. Vsa naprava je tako preprosta, da jo more vsak klepar narediti.

Podoba 1.

nosti, katere nam delajo muhe, nekoliko odstraniti, in to z naĉinom, ne da bi vsak dan posebe imeli mnogo opravila. S pripravo, ki jo kaŹe podoba 2., je to nedvomno omogoĉeno. Kakor kaŹe podoba narejena je ta priprava iz Źleba, ki je pritrjen ob spodnji Źipi, in sicer tako, da muha, idoĉa doli po Źipi, mora ĉez ozek predstreŹek skozi razo (Źpranjo) v Źleb. Tu v Źlebu je muha vsekakor ujeta, ker mu je dno napolnjeno s tako teko-

Starost ĉebelskih matic.

Navadno in v pravilnih odnoŹajih postane ĉebelska matica tri, Źtiri, pet let stara in je ves ĉas plodna. IzkuŹnje kaŹejo, da so matice v drugem leti svoje starosti najbolj rodne ter polagajo najmanj jajĉec za trote. S tem si razlagajo, zakaj so pozni roji najmoĉnejŹi ter tudi stari panji po odpuŹĉenih rojih, akopram so ĉasi spomladi jako slabi. Njihova matica je namreĉ v drugem letu. Kmalu prekosijo prvi roj, ker ima ta najstarejŹo matico. Zatorej kaŹe matico v tretjem letu njenem opraviti, da si ĉebele vzgojijo mlado. Teoretiĉno je to zelo prav in še marsikomu vseĉ. Vendar praktiĉno Źivljenje dostikrat zelo drugaĉe zahteva. Kdor bi se zmerom drŹal strogo teoretiĉnih nauk, imel bi dostikrat slabe uspehe in ĉasi še obstanek svojih ĉebel spravil v nevarnost.

Veliko bolje delajo tisti ĉebelarji, ki ĉebelam samim prepuŹĉajo doloĉevati, je li njihova matica še kaj vredna ali ne. Dokazano je namreĉ, da ĉebele samo slabo matico zamorijo in si iz pripravljene zalege vzgojijo mlado. Preteklo poletje sem doŹivel zelo poseben dogodek, ki bodi zarad svoje zanimivosti tukaj naveden: V enem panji sem imel italijanske ĉebele. Njihova matica pa je kmalu spomladi kazala, da je slaba plodilka, sploh nemarna, ĉeravno je letos 15. julija postala leto

torej je bila v najkrepkejši dobi svoji. Vkljub temu je sredi rojenja čebel komaj tisoč jajčec izlegla. Še hujše je bilo to, da je njene zalege 10% bilo nepravilne in se je naposled izpreminjala v nič vredne trote; čebel delavk je čedalje bolj manjkalo. Letina sploh ni ugajala čebelam, in le malokatero so odgajale trotov. Zato ni bilo misliti, da bode za oplovanje mladih matic dovolj skrbnjeno. To je bilo tudi vzrok, da sem staro matico pustil živeti, nameravajoč njen čedalje slabjši panj razdreti.

Nekega lepega dne v meseci juniji kažem svojemu prijatelju čebele, zlasti je zanimala lepa zalega mlade matice, katero so čebele marljivo oskrbovale. Nekoliko dni pozneje pridem in vidim, kako si prizadeva mlada matica venkaj izlesti iz svoje zibelke. Stara matica je pa še zmerom v panji in leže jajčeca. Dva dni pozneje pogledam zopet v panj, najdem obedve mutici, vsako na posebni pogači, toda stara je prenehala jajčka polagati. Ko dva dni pozneje zopet pregledujem ta panj, najdem na dnu klopčič čebel, puhnem iz cigare parkrat med nje in strmeč zagledam ne stare, ampak mlado matico, katero sem tako bil rešil smrti. Stara je više po pogači zmagovito pohajala. Smrti oteto mlado matico pomažem z medom in jo denem na pogačo, deset minut potem napadejo jo čebele zopet ter jo hočejo zadušiti. Ni jej bilo pomagati, čebele jo niso trpele; vzamem jo torej, zaprem v matičnjak, denem v panj, toda drugo jutro bila je mrtva. Stara matica pa začne zopet jajčeca polagati, a sedaj lepo oplojena in pravilna, da se niso izlegali več sami troti. Mogoče, da so borbe z mlado matico starko ukrepile in bolj rodovitno storile. Kar je poprej zamudila, to je sedaj vse popravila v poznem poletju in jeseni. Panj je bil proti koncu septembra poln zalege in sploh jako težek in močan. Drugi panji so pa uže tri ali štiri tedne poprej nehali narejati novih zaleg.

Iz povedanega izhaja, da se dostikrat čebele same motijo zastran plodovitosti svoje matice. Časi pridržijo rajše staro matico oplojeno, nego bi pripustile mlado, še deviško, katere plodovitost je še negotova. To odpravijo zlasti, če jim še iz drugih vzrokov ne ugaja.

Časi so čebele stari matici tako privajene in udane, da je ne odpravijo, čeravno ni nič kaj prida in poraja večinoma same trote. V takih slučajih mora čebelar pomagati in staro matico odpraviti. Toda namesti naj jo precej z mlado matico ali matično zalego iz družega panja. Iz tega kar smo povedali, povzemamo pravilo: ne starost, ampak večja ali manjša plodovitost v sicer pravilnih odnošajih odločuje vrednost matice čebelne.

Razne reči.

* Utrjevanje strmin ob bregovih. Da utrdiš obrežne strmine, zlasti take, ki so rahle in revne zemlje, pa ti ni do krme, obsej jih s pobrežnim in peskastim ovsom. Korenine tega ovsu se razprostro po 4 metre narazen ter zaplode kakor pirika ali ornica na mnogih mestih

nove rastline, zato ni nič nenavadnega, ako ena sama rastlina pokrije do 9 štirjaških metrov prostora.

* Molža krav, katere ženeš na semenj. Velika je neprilika, da ženo na semenj ali na razstave krave, katere niso bile poprej pomolzene, češ, da bodo videti dobre molznice. To je hudo mučenje živali, ker mleko sili vedno bolj v vime in dela bolečine ter prav pogostoma provzroči nevarne in dolgotrajne bolezni v njem.

* S špehom preraščeno prašičjo gnat ali kračo dobimo, ako ne krmimo prasičev vedno z istimi rečmi, ampak jim krmo večkrat premenjamo. Navadno je pri nas dosti takih krač, ki so samo od zunaj špehate, od znotraj med mesom pa nič. V Vormsu so naredili poskušnjo z 20 prasiči, in prepričali so se do dobra, da je moči s špehom preraščeno gnjat dobiti, če se prasičem krma večkrat premenja.

Podučne stvari.

Zemljepisni in narodopisni obrazi.

Nabral Fr. Jaroslav.

(Dalje.)

110.

Svilarstvo.

V Francoskej niso imeli domače svile vse do 1301. l., temveč so jo dobivali z izhoda, z Grške in z Italije. Pravo svilarstvo se je začelo še le 1440. l., ko so v Dauphinu zasadili murve in prinesli sviloprejk. Leta 1470. pa je ustanovil Ljudevit XI. prvo tvornico v Toursu, kamor je pripeljal delavcev z Italije in Grške. Njegov sin Karol III. upoznal se je bolje s svilarstvom v vojski z Napoljem in je začel po južnej Francoskej razširjati svilarstvo. Ko je Fran I. preotel Milan, naprosil je neke svilarje, da se naselijo v Lyonu, in tako je udaril temelj glasovitej lyonskej industriji svile. S prvega je bilo v Lyonu malo svilarjev, ali ko je Fran tkalcem podelil mnogih predpravic, nabrali so se kmalu tkalci z vseh krajev sveta. Velikih zaslug za francosko svilarstvo si je pridobil Henrik II., še večih Henrik IV., ki je po samih kraljevskih vrtovih dal murve saditi. Svilarjem je dajal posebnih predpravic, tudi to je odredil, da se vsakemu podeli plemstvo, ki bode 12 let uspešno vodil tkalstvo. Po smrti Henrika IV. je začelo svilarstvo v Francoskej pešati, a ko je Ljudevit XIV. odpravil nanteski edikt, morale so premnoge protestantovske rodovine, ki so se s svilarstvom ukvarjale, oditi s Francoske, in tako je svilarstvo v samem Lyonu malone zaspalo. Čez nekaj časa se je začelo svilarstvo v Francoskej na novo vzdigati, a 1834. l. je bilo svilarstvo v Lyonu tako na visokej stopnji, da so vsakega leta za 100 milijonov frankov svile izvozili. Francozi so se z vso navdušenostjo poprijeli svilarstva, šli so v Kitaj po boljše seme in murve, izurili so se izredno v tkalstvu, postali so veščaki